

зацікавлених сторін для планування та виконання спільних проектів в галузі освіти з питань навколишнього середовища і розвитку. Серед завдань проекту є: інтеграція принципів сталого розвитку у зміст освітньої діяльності закладу дошкільної освіти; розвиток красназнично-екологічного напрямку дослідницької діяльності дітей; формування ціннісних орієнтирів щодо навколишнього середовища та стійких моделей поведінки в інтересах сталого розвитку усіх учасників проекту.

Як бачимо, інструменти для досягнення стратегічних цілей та завдань різноманітні. Завдяки використанню навчальних, освітянських, просвітницьких, наукових, виховних інструментів, громадські організації дієво впливають на освіту, науку і виховання.

Сьогодні в Україні вже створено багато громадських об'єднань, що відіграють значну роль у вирішенні екологічних проблем, є ініціаторами впровадження екологічних знань у всі сфери життя людей, спеціалізуються на культурно-патріотичному вихованні молоді, популяризують волонтерський рух та ін. У будь-якому випадку, діяльність громадськості загалом та громадських організацій зокрема, набуває все більшого значення. Беручи участь у громадських об'єднаннях, громадяни здобувають знання, навички та засвоюють цінності сталого суспільства. Тому потрібно розвивати мережу громадських організацій, стимулюючи їх до партнерської взаємодії між державою і громадянським суспільством на зміцнення підходів, цінностей і заходів, сумісних зі сталим розвитком.

Список використаних джерел

1. Громадські організації у дискурсі демократизації суспільства: монографія / Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; за науковою ред. В. П. Беха; редкол.: В. П. Бех (голова), Г. О. Нестеренко (заст. голови) [та ін.]. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 680 с.

2. Програма дій «Порядок денний на XXI століття» / Переклад з англійської: ВГО «Україна». Порядок денний на XXI століття. – К.: Інтелсфера, 2000. – 360 с.

3. Про громадські об'єднання: закон України [прийнятий Верховною Радою України 22 березня 2012р. № 4572-17, поточна редакція від 01.01.2016]/Відомості Верховної ради України (ВВР). – 2013. – № 1.

УДК 631/635. 95

О.І. Любинський, доктор сільськогосподарських наук,
професор, завідувач кафедри екології,
Кам'янець-Подільський національний університет імені
Івана Огієнка

СТАЛИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розглянуто основні науково-методичні аспекти щодо сталого розвитку сільського господарства та його складових елементів, окреслено фактори впливу і важливі умови сталого розвитку сільського господарства. Визначено, що пріоритетний напрям переходу сільського господарства на засади сталого розвитку – екологізація виробництва, впровадження екологічно-орієнтованих процесів трансформації системи аграрного виробництва на основі принципів сталого розвитку, широке впровадження органічних технологій.

Ключові слова: сталий розвиток, сільське господарство, органічне виробництво, зелена економіка

Вступ. Необхідність сталого розвитку в умовах зростання антропогенного навантаження на оточуюче середовище обумовила впровадження системи екологічно збалансованого безпечного господарювання, оскільки екологічні проблеми загострюють стан, викликають непоправні зрушення в природних ландшафтах, агроєкосистемах, ґрунтах [1, 2, 4, 6].

Сільське господарство – галузь господарства, завданням якої є забезпечення населення продовольством і отримання сировини для цілого ряду галузей промисловості. На відміну від промисловості, технологічний процес в сільському господарстві тісно пов'язаний з природою, де земля виступає в ролі головного засобу виробництва. Саме тому ця галузь має більший вплив на природне середовище, ніж будь-яка інша галузь народного господарства. У сільськогосподарському виробництві зайнято близько половини економічно активного населення світу. В останні десятиліття в країнах Заходу стрімко розвивається міжнародний агробізнес, ядро якого утворюють великі ТНК, що контролюють виробництво і збут продуктів харчування. Серед 100 найбільших – понад 40 американських і більш як 30 західноєвропейських компаній.

За оцінками експертів ООН сільське господарство визнане найнебезпечнішим видом людської діяльності з огляду на обсяги використання природних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сталого розвитку присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених [3, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 16].

Сталий розвиток сільського господарства як головної складової економіки України передбачає забезпечення на тривалий термін збалансованого економічного зростання, покращення соціальних і екологічних параметрів його діяльності. Вирішення цих завдань передбачає необхідність нарощування обсягів виробництва якісної і конкурентоспроможної продукції, підвищення економічної ефективності виробничої діяльності аграрних підприємств, забезпечення соціальної справедливості і гарантій для трудового потенціалу, від-

творення і охорону природних ресурсів галузі, зниження екодеструктивного впливу аграрного господарювання і оздоровлення навколишнього середовища [3,11,15].

Мета статті – дослідження науково-методичних аспектів стратегії сталого розвитку сільського господарства.

Виклад основного матеріалу. За прогнозами ФАО попит на продовольство у найближчі сорок років збільшиться більше ніж на 60% за чисельності населення 9 млрд. осіб, причому майже мільярд споживачів будуть не в змозі споживати продовольчі товари у достатньому обсязі. На Європейській конференції з питань сільського розвитку була прийнята «Коркська декларація», де проголошено, що сталий розвиток сільських територій стає провідним питанням порядку денного ЄС та фундаментальним принципом спільної сільськогосподарської політики. Завдання сталого розвитку сільського господарства та сільських територій зводились до такого: переорієнтація міграційних потоків до сільської місцевості, боротьба з бідністю, сприяння зайнятості населення, реалізація гендерної політики, задоволення зростаючих вимог споживачів, покращення рівня та якості життя, здоров'я, безпеки, створення можливостей для розвитку особистості та проведення дозвілля, поліпшення сільського добробуту, переорієнтації регіональної політики на вирішення питань захисту навколишнього середовища, розвитку інфраструктури сільської місцевості, системи охорони здоров'я [6].

На основі аналізу міжнародного досвіду можна виділити три підходи щодо функцій сільського господарства: перший – забезпечення продовольчої безпеки та розвитку; другий – прагнення продовольчої незалежності, третій – розвиток багатофункціонального сектора національних економік. Роль сільського господарства у забезпеченні продовольчої безпеки особливо чітко було окреслено ще на конференції ФАО в Нідерландах у вересні 1999 р. Сучасний виклад Концепції багатофункціональності сільського господарства було представлено у глобальному звіті ОЕСР «Міжнародна оцінка сільськогосподарських знань, науки та технологій для цілей розвитку», який був прийнятий і затверджений урядами 58 країн у 2008 р. [17].

Для оцінки сталості сільського господарства рекомендовано використовувати систему, представлену ФАО, яка є найбільш упорядкованою та деталізованою. Вона містить 116 індикаторів, об'єднаних у 58 субтем, систематизованих у 21 тему [17].

Стале використання земель сільськогосподарського призначення – це основа формування ефективної еколого-економічної земельної політики і земельних відносин. Земельна політика в свою чергу впливає на сферу суспільних відносин, пов'язаних з використанням землі. У зв'язку з цим дослідження у сфері сталого землекористування та аналіз конкретних заходів для вирішення проблем, які мають відношення до землі, є завжди актуальними і викликають інтерес суспільства та вчених [14].

Важливим є забезпеченні сталого землекористування не тільки на рівні окремих одиниць ведення сільського господарства, а на рівні ландшафту з урахуванням його регіональних особливостей [5, 10].

Дослідження сталого розвитку сільського господарства включає такі види аналізу: ретроспективний, оперативний, перспективний, тематичний, системний, обов'язків, рекомендований. Також іншими важливими складовими елементами методології є принципи сталого розвитку. Принципи сталого розвитку можуть бути реалізованими тільки на основі розробки і застосування відповідних методів [18].

Висновки. 1. Пріоритетний напрям переходу сільського господарства на засади сталого розвитку та відповідність вимогам оптимального поєднання екологічного фактора й економічних інтересів – екологізація сільськогосподарського виробництва.

2. Україна повинна активно впроваджувати екологічно-орієнтовані процеси трансформації системи аграрного виробництва на основі принципів сталого розвитку.

3. Головний інструмент сталого розвитку сільського господарства - запровадження органічних технологій, що доведено досвідом міжнародних організацій, Європейського Союзу, країн-лідерів з органічного виробництва.

Список використаних джерел

1. Борщук Є.М. Концепція сталого розвитку і проблеми оптимізації еколого-економічних систем / Є.М. Борщук, В.С. Загорський // Регіональна економіка, 2005. – № 3. – С.113 – 119.

2. Герасимів З. М. Сталий розвиток сільського господарства/ З.М. Герасимів // Агросвіт . - 2016. - №9. - С. 16-19.

3. Гончаренко, І. В. Визначення підходів до трактування сутності економічного механізму сталого розвитку сільських територій / І. В. Гончаренко // Всеукраїн. наук.-вироб. журн. «Сталий розвиток економіки». – 2012. – № 4(14). – С.146–148.

4. Данилишин Б.М. Екологічна складова політики сталого розвитку: Монографія / Б.М.Данилишин. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2008. – 256 с.

5. Дейнека А.М. Еволюція концепції сталого розвитку лісового господарства та її економіко-правове забезпечення на міжнародному і регіональному рівні / А.М. Дейнека // Регіональна економіка, 2008. - № 1. - С. 99 - 105

6. Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" від 21 вересня 2006 р № 185.– [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної ради України. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818_17

7. Лісовий А.В. Сталий розвиток сільських територій: виникнення, сутність, принципи /А.В. Лісовий // Економіка АПК. – 2007. – № 4.– С. 140–145.

8. Малік М.Й. Сталий розвиток сільських територій на засадах регіонального природокористування та еколого-безпечного агропромислового виробництва/ М.Й. Малік, М.А. Хвесик // Економіка АПК. – 2010. – № 5. – С. 3-12.
9. Невесенко В.Д. Науково-методичні засади сталого розвитку сільського господарства/ В.Д. Невесенко// Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011, Вип. 19. – С. 83–90.
10. Паляничко Н.І. Еколого-економічна оцінка використання земель сільськогосподарського призначення / Н.І. Паляничко // Регіональна економіка. – 2010. – № 2. – С. 111–117.
11. Попова О. Л. Теоретичні основи стійкого розвитку агросфери та формування адекватної української стратегії / О. Л. Попова // Зб. наук. пр. ННЦ «Ін-т земл-ва УААН». – 2010. – Випуск 3. – С. 18–27.
12. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку сільських територій на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2010 р. № 121р[Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>
13. Збарський В.К. Сталий розвиток сільських територій: проблеми і перспективи / В.К. Збарський // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 129–136.
14. Третяк А.М. Земельна політика та земельні відносини: соціально-економічні і духовні аспекти розвитку / Третяк А.М., Другак В.М. - К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 186 с.
15. Христенко Г.М. Інноваційні ресурсозберігаючі технології у зерновиробництві / Г.М.Христенко // Економічний форум. – 2012. – №3. – С. 80–85.
16. Шубравська О.В. Сталий розвиток агропродовольчої системи України/ О.В. Шубравська. —К., Інститут економіки НАНУ, 2002. — 203 с.
17. Agriculture at a Crossroads. The International Assessment of Agricultural Knowledge, Science, and Technology for Development (IAASTD): global report / edited by Beverly D. McIntyre [et al.]. □– 2009. □– 606 p.
18. Korobova N. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards / N. Korobova, N. Vdovenko // Wspolraca Europejska. – 2015. – № 3 (3). – Vol. 3. – С. 23–33.

УДК 338.48:502/504(477)

О.П. Матеюк, доцент кафедри екології, кандидат педагогічних наук, доцент
Д.С. Кармаліга, студент спеціальності «Екологія», ступеня вищої освіти «Магістр»
ВНЗ «Хмельницький Національний університет»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто сучасні проблеми та перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. Досліджено поняття «екологічний туризм», види екотуризму, правове забезпечення та основні тенденції розвитку екологічного туризму в Україні.

Ключові слова: екотуризм, зелений туризм, сільський туризм.

Зараз екологічний туризм є одним із секторів, який найбільш динамічно розвивається в туристичній галузі. Саме поняття «екологічний туризм» для нашої країни відносно нове, хоча в країнах Західної Європи, США, Канаді, Австралії та інших такий вид відпочинку вже завоював велику популярність.

В даний час існує безліч визначень поняття «екологічний туризм». Міжнародний Союз охорони природи (МСОП) під екологічним туризмом розуміє «подорож з відповідальністю перед навколишнім середовищем по відносно непорушеним природним територіям з метою вивчення та насолоди природою і культурними пам'ятками, яке сприяє охороні природи, створює «м'який» вплив на навколишнє середовище, забезпечує активну соціально-економічну участь місцевих жителів і отримання ними переваг від цієї діяльності». Всесвітній Фонд дикої природи визначає екологічний туризм як «... туризм, що включає подорожі в місця з відносно незайманою природою, з метою отримати уявлення про природні і культурно етнографічні особливості даної місцевості, яка не порушує при цьому цілісності екосистем і створює такі економічні умови, при яких охорона природи і природних ресурсів стає вигідною для місцевого населення» [1].

Узагальнюючі всі розглянуті варіанти, можна виділити три основні компоненти екотуризму:

– «пізнання природи», тобто подорож припускає наявність елементів вивчення природи, отримання туристами нових знань, навичок;

– «збереження екосистем», тобто не лише відповідна поведінка групи на маршруті, але і участь туристів, тулоператорів в програмах, заходах щодо захисту навколишнього середовища;

– «пошана інтересів місцевих жителів» - не тільки дотримання місцевих законів і звичаїв, але і внесок туризму в соціально-економічний розвиток.

У Законі України «Про туризм», який є основним регулятором у сфері туристичної діяльності, серед видів туризму виділено екологічний (зелений) і сільський, а серед основних пріоритетних напрямів державної політики в галузі туризму – розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, сільського, екологічного (зеленого) туризму [2].